

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐-๗๓

เรื่อง ข้อตกลงคุณธรรม (Integrity Pact: IP)
เรียบเรียง นางสาวพิชฎวรรณ กิตติคุณ วิทยากรชำนาญการ กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑
สำนักวิชาการ
ออกอากาศ สิงหาคม ๒๕๖๐

เมื่อกล่าวถึงคำว่า ข้อตกลงคุณธรรมหรือ Integrity Pact หลายคนอาจตั้งคำถามว่าคืออะไร และมีความเกี่ยวข้องอย่างไรกับสังคมไทยในปัจจุบัน ข้อตกลงคุณธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยภาครัฐได้นำข้อตกลงคุณธรรมมาใช้เป็นเครื่องมือสร้างความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐตั้งแต่วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ข้อตกลงคุณธรรมมีที่มาจากการที่องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International: TI) ได้พัฒนาเครื่องมือในการป้องกันและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความโปร่งใสในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ ลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายจากการทุจริตคอร์รัปชัน ก่อให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรม และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ภาคเอกชนที่เสนอราคาหรือเสนองานกับภาครัฐ

หลักการสำคัญของข้อตกลงคุณธรรม คือ การลงนามข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นเจ้าของโครงการจัดซื้อจัดจ้าง และผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมการเสนอราคาว่าจะไม่กระทำการใด ๆ ในทางทุจริต และยอมรับให้มีผู้สังเกตการณ์ (Observer) ซึ่งเป็นบุคคลที่สามที่มาจากภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐนั้น ๆ ตั้งแต่การจัดทำร่างขอบเขตของงาน (Terms of Reference: TOR) จนถึงสิ้นสุดสัญญา โดยข้อตกลงคุณธรรมได้กำหนดเงื่อนไขให้ทั้ง ๓ ฝ่ายต้องปฏิบัติตาม ดังนี้

๑) หน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นเจ้าของโครงการจัดซื้อจัดจ้าง จะต้องเปิดเผยข้อมูลในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เช่น แผนการจัดซื้อจัดจ้างและขอบเขตของงาน โดยการเปิดเผยทางเว็บไซต์ของหน่วยงานและเว็บไซต์ของกรมบัญชีกลาง (www.gprocurement.go.th) และอนุญาตให้ผู้สังเกตการณ์เข้าร่วมสังเกตการณ์ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ รวมทั้งกำหนดให้ข้อตกลงคุณธรรมเป็นส่วนหนึ่งของเอกสารการเสนอราคา หากผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมการเสนอการรายใดไม่ลงนามในข้อตกลงคุณธรรมจะไม่มีสิทธิเข้าร่วมเสนอราคาในโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐนั้นได้ ทั้งนี้ การเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และยังเป็น การสนับสนุนการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

๒) ผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมการเสนอราคา จะต้องไม่ให้ เสนอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันเป็นประโยชน์ในการเสนอราคา และยินยอมให้ผู้สังเกตการณ์เข้าร่วมสังเกตการณ์ และตรวจสอบโครงการได้ในทุกขั้นตอน

๓) ผู้สังเกตการณ์ จะมาจากบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ มีความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นต่อโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐนั้น ๆ ความเป็นกลาง และไม่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ผู้สังเกตการณ์มีสิทธิขอข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐแต่จะต้องรักษาความลับของข้อมูลและเอกสารดังกล่าว และมีสิทธิเข้าร่วมสังเกตการณ์ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐตลอดระยะเวลาและทุกขั้นตอน ในกรณีที่พบเห็นพฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริต ผู้สังเกตการณ์ต้องรีบแจ้งหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นเจ้าของโครงการจัดซื้อจัดจ้างทราบ เพื่อให้มีการชี้แจงหรือแก้ไขในระยะเวลาที่ผู้สังเกตการณ์กำหนด หากหน่วยงานนั้นไม่ชี้แจงหรือดำเนินการแก้ไข ผู้สังเกตการณ์ต้องแจ้งต่อหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น เพื่อให้พิจารณาตรวจสอบข้อเท็จจริงและให้มีข้อสั่งการต่อไป

ทั้งนี้ นับเป็นระยะเวลา ๒ ปีกว่าที่ภาครัฐนำข้อตกลงคุณธรรมมาใช้ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ จนในปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นเจ้าของโครงการจัดซื้อจัดจ้างเข้าร่วมจำนวน ๔๔ โครงการ มูลค่ารวมทั้งสิ้นจำนวน ๒๒๓,๗๖๒.๙๐ ล้านบาท มีการลงนามในสัญญาจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐแล้วจำนวน ๒๓ โครงการ มูลค่ารวมทั้งสิ้นจำนวน ๓๒,๒๐๑.๔๓ ล้านบาท และจากการนำข้อตกลงคุณธรรมดังกล่าวมาใช้ ทำให้ภาครัฐประหยัดงบประมาณได้สูงถึง ๖,๑๒๖.๒๘ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๑๔ ของมูลค่ารวม ถือว่าเป็นความสำเร็จที่เกิดจากทุกฝ่ายที่ร่วมมือกันทำให้เกิดความโปร่งใสในโครงการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานภาครัฐ ผลที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่าข้อตกลงคุณธรรมไม่ได้เป็นอุปสรรค ไม่ทำให้เสียเวลาหรือเพิ่มต้นทุนในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และยังช่วยทำให้ระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ทั้งการปรับปรุงการเขียนแผนการจัดซื้อจัดจ้างและขอบเขตของงานที่มีการกำหนดเงื่อนไขให้มีการแข่งขันมากขึ้นซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรม การประหยัดเงินงบประมาณหรือเงินภาษีของประชาชนจำนวนมากซึ่งนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินงบประมาณของแผ่นดิน การสร้างวัฒนธรรมการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐใหม่ที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งเป็นการยกระดับความเชื่อมั่นของโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของประเทศไทย ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐทั้งสิ้น นอกจากนี้ ข้อตกลงคุณธรรมยังเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ตามมาตรา ๒๕๘ ที่กำหนดให้มีการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดินโดยให้มีการปรับปรุงระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้มีความคล่องตัว เปิดเผย ตรวจสอบได้ และมีกลไกในการป้องกันการทุจริตทุกชั้นทุกตอน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข้อตกลงคุณธรรมจะเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและช่วยลดช่องโหว่ของการทุจริตคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่ได้ผลดี แต่ข้อตกลงคุณธรรมยังคงต้องอาศัยปัจจัยอีกหลายด้าน เช่น นโยบายของรัฐบาล ความเอาใจจริงเอาใจของหัวหน้าหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนที่ต้องร่วมมือกัน เพื่อให้การนำข้อตกลงคุณธรรมมาใช้ในแต่ละโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชนต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

กรมบัญชีกลางเผยแพร่ข้อตกลงคุณธรรม ช่วยประหยัดงบกว่า ๖ พันล้านบาท. (๒๖ เมษายน ๒๕๖๐).

มติชนออนไลน์. สืบค้น ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐ จาก <https://www.matichon.co.th/news/541237>
กลุ่มนโยบายการจัดซื้อโดยรัฐระหว่างประเทศ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง. (๒๖ กันยายน ๒๕๕๙).

คู่มือการดำเนินงานตามข้อตกลงคุณธรรม. สืบค้น ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐ จาก
http://www.http://aviation.mnre.go.th/ewt_dl_link.php?nid=2040
มานะ นิมิตรมงคล. (๑๑ เมษายน ๒๕๖๐). **๒ ปีข้อตกลงคุณธรรม.** สืบค้น ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐ จาก
<http://www.anticorruption.in.th/2016/th/detail/180/1/2-ปีข้อตกลงคุณธรรม>
องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย). (๒๗ เมษายน ๒๕๖๐). **ปลื้มสัญญาคุณธรรมเห็นผล.** สืบค้น
๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐ จาก <http://www.anticorruption.in.th/2016/th/detail/215/4/>
ปลื้มสัญญาคุณธรรมเห็นผล